

“приміщення для проживання”; в другому випадку використано слово “home” у значенні “дім”, а саме “місце проживання” або “затишок”.

Отже, на лексичному рівні при створенні стислих текстів у експресивному дискурсі виявляється важливим не лише використання певних слів залежно від сфери їх застосування, але й механізми функціонування цих слів в тому чи іншому стислому тексті.

В подальшому можливо дослідити ці та інші засоби компресії на лексичному рівні на матеріалі інших різновидів англомовних експресивних стислих текстів.

Л і т е р а т у р а :

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. – М., 1966.
2. Эмирова А. Н. Русская фразеология. – М., 1988.
3. Попович М. В. Поняття “дискурс” у метафізичному та логіко-лінгвістичному розумінні // Філософська думка. – 2003.–№1.–с.27-36.
4. Garuda Magazine, vol.2 no.4 – 1982.
5. HEART of Midlothian F.C. plc.
6. Linfield, Ireland’s top matchday magazine.

Лысенко Н. О. Лексическая компрессия текста в англоязычном экспрессивном дискурсе.

Статья посвящена рассмотрению функционирования компрессии текста на лексическом уровне в экспрессивном дискурсе. В качестве примеров использовались английские тексты рекламы.

Ключевые слова: компрессия, сжатый текст, рекламный текст, лексический уровень, экспрессивный дискурс.

Lysenko N. O. Lexical compression of the text in the English expressive discourse.

The article is devoted to the consideration of functioning of the text compression on the lexical level in the expressive discourse. We have used the English texts of advertisements as the examples.

Keywords: compression, compressed text, text of advertisement, lexical level, expressive discourse.

Ма Яньфей

**Киевский национальный университет
имени Тараса Шевченко (Украина, Китай)**

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ЗУМОВЛЕНІСТЬ КОНОТАТИВНИХ ЗНАЧЕНЬ (НА ПРИКЛАДІ КОНОТАТИВНО МАРКОВАНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ)

У статті вивчається вплив інформації національно-специфічного характеру на виникнення конотативних значень. Простежується роль історичних реалій, ідеологічних кліше радянської й пострадянської доби, а також інших факторів, які сприяють породженню конотативних значень національно-специфічного характеру.

Ключові слова: конотативний компонент, конотація, стилістично маркована одиниця.

Вивчення конотативного компоненту лексичного значення є одним з важливих напрямків розвитку сучасних лінгвістичних студій. Цій проблемі присвячено праці цілої низки науковців (Ю.Д. Апресяна, Н.Д. Арутюнової, В.Д. Говердовського, З.М. Денисенко, В.Л. Іващенко, А.М. Барабулі та ін.). Однак ці праці торкаються переважно конотативного значення окремих слів чи фразеологічних сполучень, тоді як конотативний компонент значення т. зв. “вільних” словосполучень досі залишався практично поза увагою дослідників.

Притримуючись точки зору на конотацію як на результат функціонування

асоціативно-аналогових зв'язків на рівні вторинної номінації [1, с. 6], ми виходимо з припущення, що існують дві головні групи чинників, які зумовлюють появу конотативних значень, – фактори загальнокультурного і національно-специфічного характеру. До чинників національно-специфічного характеру традиційно відносять соціально-побутові реалії, історію, релігію, міфологічні уявлення народу, які виформовують національно-мовну картину чи національно-мовну модель світу (обидва терміни І.О. Голубовської) у свідомості того чи іншого мовного колективу.

Тому у межах даної статті ми поставили за мету простежити вплив чинників національно-специфічного характеру на виникнення конотативних значень у словосполученнях, що зустрічаються в українських періодичних виданнях.

У зв'язку з цим вважаємо за необхідне зазначити, що конотативні компоненти семантики слів і словосполучень, як слушно наголосив у своєму дослідженні А.М. Барабуля, не завжди представлені у словниках, але завжди фіксуються свідомістю мовця [1, с. 7] і спрямовані на передачу інформації національно-культурного характеру.

Характерним прикладом словосполучення, яке стає конотативно-маркованим саме завдяки актуалізації у свідомості реципієнта медіа-повідомлення асоціацій національно-специфічного характеру, є словосполучення “старший брат”, вжите у наступному контексті:

За цих 50 днів, окрім словоблуддя й прогинання перед “старшим братом”, ми нічого не побачили, та й не побачимо [3].

Виділене словосполучення становить широко вживане ідеологами соціалізму кліше на позначення Росії – як “старшого брата” у “братній сім’ї радянських народів”. У наведеному контексті дане словосполучення-перифраз набуває негативних конотацій внаслідок актуалізації екстралінгвістичної інформації щодо спроб уряду нинішньої Росії нав’язувати уряду незалежної України свою політичну волю.

Яскраві національно-специфічні конотації властиві і для словосполучення “київські бандерівці” з матеріалу Юрія Луканова “Російська мова – “довгограюча платівка”:

Можна б припустити, що це регіональні суди таким чином виявляють свою громадянську позицію і, всупереч волі “київських бандерівців”, розвивають пригнічений “руській язык” [5].

Конотативно-маркованим у даному випадку є словосполучення “київські бандерівці”. У зв'язку з цим зазначимо, що у свідомості цільової аудиторії поняття “бандерівці” асоціюється передусім із учасниками руху за незалежність України під проводом Степана Бандери, що розгорнувся під час Другої світової війни у західних областях України. Внаслідок цього у процесі вторинної номінації поняття “бандерівець” набуло більш загального значення – “український націоналіст” і традиційно вживається як своєрідний ярлик по відношенню до представників заходу України (Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської, Волинської областей). У контексті поданого вище повідомлення конотативний ефект виникає завдяки незвичному (у певному сенсі оксюморонному) поєднанню слів – “київські бандерівці”, де поняття “бандерівці”, стереотипізоване у значенні “борець за національну незалежність і відродження” парадоксальним чином проектується на високих українських урядовців, які виступають за надання російській мові статусу другої державної. Завдяки цьому, дане словосполучення набуває додаткового змісту “російські націоналісти”.

Національно-специфічні конотації у словосполученнях, що зустрічаються в текстах українських мас-медіа, нерідко виникають унаслідок використання у їх складі одиниць арготичної лексики, як, наприклад, у наступному контексті: <...> в Україні з’явилися покоління людей, котрі вже більше не обтяжені **совковим мисленням** [2].

У даному контексті стилістично маркованою одиницею, що створює конотативний

ефект, виступає вжитий у складі словосполучення “совкове мислення” запозичений з російської мови жаргонізм “совковий”. У зв’язку з цим зазначимо, що прикметник “совковий” утворено від іменника “совок”, котрий, як і жаргонізми “Совдеп” і “совдепія”, має значення “Радянський Союз”. Окрім цього, вказана лексема використовується в якості зневажливої номінації людини, чий світогляд відповідає комуністичним ідеалам і яка комфортно почувала себе в СРСР. Відтак включення даного жаргонізму до складу словосполучення вносить у нього значення більш широке, аніж те, яке відповідало б стилістично нейтральному прикметнику “радянський”: “люди, не обтяжені совковим мисленням” – це люди, які здатні критично оцінювати процеси, що відбуваються в рідній країні, не бояться висловлювати своє незадоволення існуючим станом справ і відкрито відстоювати свої права.

Конотативний ефект може виникати завдяки використанню одиниць національної фразеологізмів (чи їх частин), завдяки яким у свідомості цільової аудиторії актуалізується певний тип ситуації. Так наприклад, у назві статті Юлії Литвин “Гарбуза для суддів” [4] використано частину українського фразеологізму “піднести гарбуза”, що надає даному словосполученню значення “бойкотування неправомірного рішення суду, незгода з ним”.

Яскравий приклад створення конотативного ефекту у словосполученні шляхом актуалізації інформації національно-специфічного характеру містить наступний контекст:

І чим гіршою ставатиме економічна і соціальна ситуація на українських теренах, тим жорсткіше і жорстокіше діятимуть ті, хто приватизував Українську державу на свою користь [2].

У даному випадку конотативний ефект виникає актуалізації екстралінгвістичної інформації про характерні тенденції суспільного життя пострадянської доби (масова приватизація квартир, підприємств, земельних ділянок тощо). Механізмом виникнення конотативного значення є порушення лексичної сполучуваності слів за рахунок використання економічного терміну “приватизація” у невідповідному контексті. Використання лексеми “приватизував” як похідної від “приватизація” у словосполученні “приватизував Українську державу” розширює значення об’єкту приватизації до масштабу цілої держави, унаслідок чого словосполучення набирає практично оксюморонного забарвлення – “роздержавлення (Української) держави”, що й забезпечує його конотативний зміст.

Створення конотативного ефекту й експресивізація змісту повідомлення у деяких випадках досягається шляхом актуалізації фактів національної історії, як, наприклад, це спостерігається у наступному контексті:

А тут Віктор Федорович після присяги на вірність українському народові зайняв позицію малоросійського генерал-губернатора, призначеного Кремлем [6].

Конотативний ефект створюється завдяки вживанню історизмів, якими у даному випадку виступають обидва компоненти виділеного словосполучення. “Малоросійський” є похідним від “Малоросія” (скорочене від російського “Малая Русь”) – назви України, що була у широкому обігу від XIV ст. до Жовтневої революції і, завдяки своїй етимології, позиціонувала Україну як територію Росії; внаслідок цього сьогодні поняття “малоросійський” набуло негативного оцінності, стало синонімом поняття “національна меншовартість” і поняттям, антонімічним до “національної ідентичності” і “національної незалежності”. “Генерал-губернатор” (від англ. *Governor-General*) – термін для номінації призначеного представника очільки держави чи уряду для керування певною територією, зазвичай у колоніальному контексті. Відтак, завдяки використанню цих застарілих номінацій як конотем і з урахуванням “Кремля” як узвичаєного

метонімізованого позначення російського уряду словосполучення “малоросійський генерал-губернатор, призначений Кремлем” прочитується як “посадова особа, призначена урядом Росії для нагляду за Україною як за підлеглою Росії / колоніальною територією”.

У рамках однієї статті неможливо розглянути увесь корпус конотативно-маркованих словосполучень у текстах українських періодичних видань, у тому числі й тих, в яких поява конотативного значення зумовлена національно-культурним контекстом. Однак уже й розглянуті приклади засвідчують важливість врахування національно(етно)-специфічних реалій при аналізі конотативних значень, а також необхідність їх докладної класифікації. Це завдання може розглядатися як таке, що визначає напрямок подальших досліджень окресленої проблеми.

Л і т е р а т у р а :

1. *Барабуля А. М.* Конотативні компоненти лексичної семантики як параметр міжмовних зіставлень : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.03.17 / Антон Миколайович Барабуля. – Кіровоград, 2002. – 201 с.
2. *Каспрук В.* Партійні шулери й українське майбутнє/ Віктор Каспрук *День*. – 2011. – 23 травня.
3. *Коровіна К.* І все-таки він був правий / Катерина Коровіна // *День*. – 2010. – № 77, 30 квітня.
4. *Литвин Ю.* Гарбузи для суддів / Юлія Литвин // *День*. – 2010. – № 31. – 23 лютого.
5. *Луканов Ю.* Російська мова – “довгограюча платівка” / Юрій Луканов // *День*. – 2010. – № 93, 2 червня.
6. *Сверстюк Є.* Національний сором / Євген Сверстюк // *Украинская правда*. – 2010. – 26 квітня.

Ма Яньфей. *Національно-культурная обусловленность коннотативных значений (на примере коннотативно маркированных словосочетаний украинских периодических изданий).*

В статье изучается влияние информации национально-специфического характера на образование коннотативных значений. Прослеживается роль исторических реалий, идеологических клише советской и постсоветской эпох, а также других факторов, способствующих порождению коннотативных значений национально-специфического характера.

Ключевые слова: коннотативный компонент, коннотация, стилистически маркированная единица.

Ma Yanfei. *The national and cultural determination of konnotative meanings (on the materias of Ukrainian newspapers).*

The article deals with the problem of national and cultural realities' influence upon the realization of connotative meanings of word combination,

Keywords: connotative component,

Макарова О. С.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова (Україна)

РОЗКРИТТЯ ЯВИЩ СОЦІОЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ В ТЕКСТАХ МЕДІА-ДИСКУРСУ

Стаття присвячена проблематиці впливу соціальних та культурологічних чинників на природу мови, її певні особливості в медіа-дискурсі, а саме: дослідження медіа-дискурсу в лінгвокультурологічному зрізі з різних сторін – структури, семантики та прагматики тексту в цілому, тому що текст, який репрезентує дискурс, є його кінцевим результатом.

Ключові слова: соціолінгвістика, лінгвокультурологія, мовна ситуація, мовна політика, медіа-дискурс, диглосія.